

ВІДГУК
на освітньо-наукову програму
«Доктор філософії в області археології та антропології»
третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
за спеціальністю 032 Історія та археологія
галузі знань 03 Гуманітарні науки

Освітньо-наукова програма підготовки докторів філософії за спеціальністю 032 Історія та археологія, що реалізується Інститутом археології НАН України, відповідає сучасним вимогам до підготовки фахівців високого рівня у сфері гуманітарного знання. Програма розроблена на основі новітніх дослідницьких підходів і чітко орієнтована на фундаментальні наукові дослідження в археології й культурній та фізичній антропології.

ОНП охоплює 231 кредит СКТС, з яких 51 припадає на освітню складову, що забезпечує системну підготовку здобувачів в царині методології, фахової спеціалізації та дослідницьких навичок. Програма поєднує окремі хронологічні блоки, загальнонаукові дисципліни та методологічні курси. Окремо варто відзначити включення до переліку дисциплін курсу з просторових даних в археології, що відображає розуміння важливості цифрових інструментів і ГІС-технологій у сучасних дослідженнях. Хорошим доповненням до нього був би курс з аналізу даних, який даватиме базові уявлення про програмування та статистичні аналізи.

Програма реалізується за участю провідних фахівців Інституту археології НАН України, що гарантує високий рівень наукового супроводу підготовки аспірантів. Аспіранти мають доступ до архівів, бібліотек, музейних фондів і польових експедицій Інституту, що створює потужне ресурсне середовище для реалізації дослідницької компоненти програми.

Форма підсумкової атестації у вигляді публічного захисту дисертації із дотриманням вимог до академічної доброчесності забезпечує якість здобутої кваліфікації. Після завершення програми випускники спроможні працювати в наукових установах, закладах вищої освіти, музеях, охоронних організаціях, на посадах, які потребують здатності до самостійного генерування нових знань, проведення міждисциплінарних досліджень, викладання, наукового аналізу археологічних джерел.

Окрім академічної складової, освітньо-наукова програма має прикладне спрямування – розвинута практична підготовка та орієнтація на збереження і популяризацію археологічної спадщини забезпечують випускникам перспективи реалізації у сфері культурної спадщини, експертизи, проектної діяльності.

Випускники цієї програми можуть бути успішно працевлаштовані в закладах вищої освіти на посадах наукових та науково-педагогічних кадрів. Вони володіють відповідними компетентностями: навичками наукового аналізу, вмінням працювати з міждисциплінарними даними, знанням джерельної бази, досвідом участі в експедиційній роботі та підготовці публікацій.

Загалом, рецензована освітньо-наукова програма відповідає найкращим практикам підготовки молодих дослідників, є актуальною, інноваційною та відповідає критеріям Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти. Її реалізація сприятиме підготовці фахівців, здатних до ефективної наукової, педагогічної та проектної діяльності у сфері історії та археології.

Освітньо-наукову програму рекомендую до затвердження.

Завідувач кафедри археології
Національного університету «Києво-Могилянська академія»
Кандидат історичних наук, доцент
Олег БЛИНСЬКИЙ

ІНСТИТУТ АРХЕОЛОГІЇ НАН УКРАЇНИ
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ЦЕНТР

79008, вул. В. Винниченка, 24, м. Львів, УКРАЇНА, код ЄДРПОУ 13800937
телефон +38 (032) 260-33-11, (097) 777-91-91, e-mail: osaul.ras@gmail.com

№ 084/25
від 27 червня 2025 р.

ВІДГУК

*на освітньо-наукову програму
«Доктор філософії в області археології та антропології»
третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
за спеціальністю 032 Історія та археологія
галузі знань 03 Гуманітарні науки*

Розроблена та запроваджена в Інституті археології НАН України освітньо-наукова програма (ОНП) «Доктор філософії в області археології та антропології» відповідає вимогам чинного законодавства у сфері вищої освіти та враховує інтереси здобувачів освіти, викладачів, роботодавців та інших стейкхолдерів. Програма враховує досвід кращих освітніх програм українських ЗВО та провідних європейських університетів (зокрема, Польщі й Німеччини). Програмні результати навчання дозволяють з упевненістю стверджувати, що рівень підготовки докторів філософії за цією ОНП відповідає сучасним вимогам і потребам ринку праці.

ОНП обсягом 51 кредит ЄКТС розрахована на чотири роки навчання і представлена обов'язковими складовими – освітньою, науковою та практичною. Співвідношення наукових дисциплін та практичної підготовки дозволяє опанувати заявлені загальні та спеціальні компетентності в обсязі, необхідному для успішного працевлаштування.

Програма сповна враховує європейські підходи до підготовки дослідників у галузі археології, серед іншого шляхом використання сучасних методів роботи з даними та фіксації археологічних об'єктів. Реалізація можливості здобувачів брати участь у проєктах, які реалізовує Інститут археології, забезпечить набуття ними актуальних навичок і досвіду, необхідних для виконання фахових завдань у різних роботодавців.

Наукова складова є сильною стороною ОНП, адже Інститут археології є провідною організацією у галузі теоретичних і практичних археологічних досліджень. Значну увагу приділено розвитку знань про методик та класифікаційні підходи в археології, а також підготовці матеріалів до публікацій, зокрема для індексованих видань. Окремий акцент зроблено на формуванні навичок академічної доброчесності та етики наукових досліджень.

Освітньо-наукова програма є дієвим інструментом успішної підготовки фахівців для сучасних умов ринку праці. Зокрема, вони можуть

бути залучені до виконання різних етапів превентивних археологічних досліджень під час реалізації інвестиційних проєктів. Цей напрямок передбачає участь значної кількості фахівців, здатних виконувати широкий спектр завдань в умовах обмеженого часу і ресурсів.

ОНП Інституту археології гарантує міждисциплінарний підхід до вивчення давніх суспільств, поєднуючи археологію з фізичною антропологією, біоархеологією та суміжними напрямками. Здобувачі матимуть доступ до унікальних остеологічних колекцій і набуватимуть цінних навичок антропологічного аналізу.

Розроблена в Інституті археології ОНП демонструє відкритість до інновацій, що сприяє формуванню фахівців, здатних працювати як у сфері академічних досліджень, так і в практичних галузях, пов'язаних з охороною й популяризацією археологічної спадщини. Рівень програми – високий, її реалізація відповідає вимогам Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти.

Оскільки сьогодні ринок праці потребує фахівців з різносторонніми навичками, вважаємо за доцільне запропонувати розробникам програми доповнити навчальну складову дисциплінами, орієнтованими на аспект охорони об'єктів культурної спадщини та створення облікової документації на такі об'єкти. Вважаємо, що це суттєво підвищить рівень конкурентоспроможності випускників програми. Такі знання безперечно є необхідними для працевлаштування у нашому Центрі, який працює не лише у Львівській області, але й на об'єктах по всій території України. Наукові дослідники з такою кваліфікацією матимуть право на обстеження, фіксацію і визначення меж пам'яток та складання документації відповідно до чинного законодавства з охорони культурної спадщини України.

На сьогодні здобувачі програми мають можливість вивчати GIS технології та на практиці засвоювати роботу з обладнанням і програмним забезпеченням, необхідними для польових досліджень. Вважаємо це перевагою підготовки фахівців для ринку праці.

Проведений аналіз дає підстави вважати, що ОНП «Доктор філософії в області археології а антропології» для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти у галузі знань 03 «Гуманітарні науки», за спеціальністю 032 «Історія та археологія» розроблена якісно, з урахуванням інноваційних методів навчання та добре зорієнтована на ринок праці. Вона сприяє підготовці висококваліфікованих науковців і фахівців у сфері археології та антропології, які готові до викликів у сфері охорони та дослідження культурної спадщини України.

Рекомендую цю освітньо-наукову програму до затвердження та використання для підготовки майбутніх докторів філософії.

Директор

Олег ОСАУЛЬЧУК

ВІДГУК

На освітньо-наукову програму «Доктор філософії в області археології та антропології»

Освітньо-наукова програма «Доктор філософії в області археології та антропології», галузь знань 03 – історичні науки, спеціальність 032 історія та археологія, запропонована Інститутом археології Національної академії наук України, спрямована на отримання вищої кваліфікації за третім науково-освітнім рівнем вищої освіти. Програма розрахована на фахових істориків, які спеціалізуються у галузі давньої історії України, археології та антропології; її освітня складова зорієнтована на здобуття вищих компетентностей професійної освіти. Ціллю програми є набуття системних теоретичних та практичних знань, які сприятимуть подальшому професійному росту дослідників, формування їх здатності для самостійної роботи відповідно викликів сьогодення. Саме такі вимоги висуваються зараз Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти до науково-освітніх програм третього рівня.

У Програмі, на наш погляд, вдалося вдало поєднати необхідність опрацювання складних теоретичних питань разом із засвоєнням низки практичних навичок, якими має володіти фаховий археолог. Окремо слід відзначити, що сучасні міждисциплінарні методи роботи увійшли до переліку необхідних навичок як невід’ємна складова сучасної археологічної науки, і Програма цей факт фіксує. Програма також спрямована на те, щоб її слухачі після закінчення навчання могли не лише орієнтуватися у складних питаннях соціально-економічного та політичного розвитку давніх суспільств, а й здобули вміння самостійно здійснювати історичні реконструкції на підставі узагальнення археологічних джерел та фахової літератури і наукового аналізу досягнень попередників.

Специфікою Програми є її помітний акцент на питаннях методик вивчення історії давніх суспільств за археологічними та антропологічними

даними; вивченні соціальної сфери, стародавніх виробництв, а також суто теоретичних проблем археологічної науки, таких як баланс між теорією та практикою, межі пізнання у археології тощо. Тому вважаємо, що необхідний інструментарій наукових досліджень, отриманий за Програмою, молодий фахівець зможе використати у процесі підготовки дисертаційного дослідження та повною мірою реалізувати у своїй подальшій професійній діяльності. Остання може мати як науково-освітнє, так і суто наукове спрямування, крім того, випускники програми зможуть у подальшому займати керівні посади у науковому та освітньому процесах, фахово займатися популяризаторською діяльністю із пропаганди досягнень української історико-археологічної науки.

Сказане дає нам підстави вважати, що запропонована науково-освітня програма «Доктор філософії в області археології та антропології» за спеціальністю 032 – історія та археологія, написана на необхідному фаховому рівні та відповідає всім вимогам, які висуваються Міністерством освіти і науки України та Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти до подібних документів. Тому пропонуємо Програму до затвердження.

В.о. генерального директора
Національного музею історії України
Кандидат історичних наук

Богдан Патриляк

*Богдан Патриляк завіряю
Доктор філософії в області археології та антропології*

РЕЦЕНЗІЯ
на освітньо-наукову програму
«Доктор філософії в області археології та антропології»
третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
за спеціальністю 032 історія та археологія; галузь знань 03 гуманітарні
науки

ОНП «Доктор філософії в області археології та антропології» третього рівня вищої освіти за спеціальністю 032 Історія та археологія, галузь знань 03 Гуманітарні науки, розроблена в Інституті археології НАН України, а її безпосередні розробники – відомі в Україні та за кордоном фахівці в галузі давньої історії, археології та історичної антропології. Їх залучення у науково-освітній процес дає підстави стверджувати про якісне забезпечення запропонованої до розгляду ОНП, результатом реалізації якої стане набуття аспірантами необхідних знань найвищого рівня. Програма має обсяг 231 кредит ЄКТС, з яких на освітню складову припадає 51 кредит ЄКТС, на наукову складову 180 кредитів ЄКТС. Вона розрахована на 4 роки навчання, упродовж яких аспірант повинен отримати компетентності, забезпечені наявними ресурсами Інституту археології, у тому числі навички наукової роботи, підготувати, написати та захистити дисертаційне дослідження. Програма також окреслює можливі сфери застосування випускниками набутих компетентностей у їх майбутній професійній діяльності, спрямованій на розвиток фундаментальних наукових досліджень та у науково-викладацькій сфері, у тому числі, у якості потенційних керівників наукових напрямів та фахових підрозділів.

Аналіз ОНП засвідчив, що вона написано фахово, враховує низку необхідних положень таких як: теоретична база досліджень, методологія наукового пошуку у зрізі історичного вивчення давніх суспільств, методи історичного аналізу та історичних реконструкцій. До освітнього процесу, як видно, планується залучити і сучасні міждисциплінарні методи, такі як

геоінформаційні системи із спеціалізованим обладнанням, також наявним у Інституту археології. Основні та вибіркові дисципліни, які планується читати фаховим спеціалістам з Інституту археології, охоплюють широкий хронологічний діапазон давньої історії України та історичної антропології з акцентом на поглиблене вивчення проблемних або дискусійних у сучасній історико-археологічній науці питань.

ОНП «Доктор філософії в області археології та антропології» чітко структурована, відповідає вимогам законодавства та актуальним потребам ринку праці. Програма надає здобувачам усі необхідні компетентності для отримання наукового ступеню доктора філософії, а також створює сприятливі умови для їхнього подальшого професійного розвитку та успішного працевлаштування.

Тому вважаю, що виконання такої програми здатне забезпечити необхідну передачу знань та професійних навичок наступному поколінню дослідників. Рецензована освітньо-наукова програма «Доктор філософії в області археології та антропології» третього рівня вищої освіти за спеціальністю 032 – історія та археологія, галузі знань 03 гуманітарні науки, написана на високому професійному рівні, зорієнтована на сучасне покоління дослідників, сприятиме засвоєнню теоретичних знань та практичних навичок молодих дослідників. Пропоную затвердити дану освітньо-наукову програму.

Завідувач кафедри археології та музеєзнавства

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

доцент, кандидат історичних наук

Павло ШИДЛОВСЬКИЙ

Підпис

В І Д Г У К
на освітньо-наукову програму
«Доктор філософії в області археології та антропології»
третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
за спеціальністю 032 – історія та археологія
галузі знань 03 – гуманітарні науки

Освітньо-наукова програма, що рецензується, спрямована на підготовку в Інституті археології НАН України докторів філософії за спеціальністю 032 – історія та археологія за третім (освітньо-науковим) рівнем вищої освіти. Програма розрахована на чотири академічних роки підготовки, за обсягом містить 231 кредит ЄКТС, з яких 51 – припадає на навчальні заняття, а 180 – на наукову складову. Програма має чітко окреслені цілі та забезпечує системне отримання нових знань у сфері дослідження культурно-історичних спільнот, що мешкали на території сучасної України, а на підставі цього – здатність самостійно здійснювати реконструкції історичних процесів; гарантує високий теоретичний рівень підготовки фахівців для здійснення таких досліджень. Крім того, у відповідності з навчальним процесом, майбутні фахівці мають отримати підготовку для самостійної роботи у царині соціально-економічних, етнокультурних та антропологічних реконструкцій, здатності коригувати усталені положення давньої історії України, її культурної складової, міграційних процесів давнини, історії розвитку матеріальної і духовної культури населення на підставі аналізу отриманих новітніх даних. У програмі виділено окремі напрями, що стосуються методології археологічної науки, проблем теорії наукового знання, а також використання природничих та міждисциплінарних методів досліджень, без яких сьогодні неможливо здійснювати фахові реконструкції історії давніх суспільств. Саме такий підхід підкреслює особливість запропонованої науково-освітньої програми, спрямованої на поглиблення теоретико-методологічного та науково-методичного комплексного розвитку

археологічного знання. Цей підхід забезпечує майбутню співпрацю дослідника з науковими, науково-освітніми, музейними установами України та зарубіжжя.

Можна констатувати, що рецензована науково-освітня програма націлена на всебічний розвиток фахівця, охоплює практично всі можливі компетентності, які у майбутньому призведуть до його здатності самостійно виконувати та керувати виконанням комплексних досліджень у галузі давньої історії, археології та антропології, а також презентувати їх на наукових форумах, брати участь у дискусіях та відстоювати свою точку зору. Майбутня робота аспірантів забезпечена надійною науковою базою, яка створювалася десятиліттями та постійно поповнюється у Інституті археології НАН України; йдеться про науковий архів, наукову бібліотеку, Археологічний музей з науковими фондами. Слід також звернути увагу, що запропоновані лекційні курси, що будуть викладатися аспірантам провідними фахівцями Інституту, спрямовані на першочергове забезпечення формування у них навичок дослідників, та охоплюють низку проблемних питань давньої історії, археології і антропології України. Крім того, запропоновано перелік вибіркових курсів відповідно до спеціалізації аспірантів. Такий підхід забезпечить різнобічність фахової освіти та дозволить у майбутньому випускникам програми працювати на наукових та науково-педагогічних посадах.

Відтак, можна констатувати, що аналіз представленого профілю програми свідчить про її відповідність головному завданню – набуттю компетентності молодих дослідників у межах напряму археології та антропології. Програма написана у відповідності до вимог створення сучасного наукового продукту, передовсім для здійснення фундаментальних досліджень в галузі давньої історії, археології та антропології України та вимог Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти. Тому вважаю, що освітньо-наукову програму «Доктор філософії в області археології та антропології» третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 032 – історія та археологія,

представлену Інститутом археології НАН України для акредитації, слід оцінити позитивно та затвердити.

Доцент кафедри всесвітньої історії та археології
Завідувач лабораторією археологічних досліджень
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова,
кандидат історичних наук

Підпис	Шишкін Р.Г.
Підтверджую	
Декан історичного факультету	
УДУ імені Михайла Драгоманова	

Відгук

На освітньо-наукову програму
«Доктор філософії в області археології та антропології»
Галузь знань 03 – історичні науки,
Спеціальність 032 – історія та археологія,
Рівень вищої освіти – третій (науково-освітній)

Освітньо-наукова програма (далі – ОНП) створена у Інституті археології НАН України, центральній науковій установі України, яка здійснює фундаментальні археологічні дослідження. ОНП розрахована на 231 кредит ЄКТС, з яких 51 кредит ЄКТС припадає на освітню складову, а 180 – на наукову.

Знайомство із ОНП дає змогу стверджувати, що вона написано фахово, із врахуванням кращих стандартів вищої освіти та задовольняє вимоги, що висуваються сучасною історико-археологічною наукою та виклики сьогодення. Аспіранти, які прослухали повний курс ОНП, володітимуть не лише практичними навичками роботи фахівця-археолога та антрополога, вони отримають широкий спектр знань у сфері методології наукового пошуку, ознайомляться з азами сучасних міждисциплінарних досліджень, таких як ГІС-технології, без яких вже не можна уявити сучасні археологічні дослідження. Тож можна констатувати, що програма написана з розумінням того, що молодим дослідникам, крім набуття стандартного набору знань у галузі давньої історії та археології, необхідно повною мірою володіти сучасними інноваційними підходами для створення якісного та затребуваного часом наукового продукту. В цьому плані ОНП демонструє повний баланс співвідношення новітніх технологій із традиційними дисциплінами. Слід наголосити, що випускники такої програми, по факту завершення дисертаційних досліджень, зможуть працювати не лише у освітній та (або) дослідницькій сферах; вони зможуть керувати науково-освітнім процесом, брати участь у написанні грантових заявок, керувати археологічними експедиціями, науковими підрозділами та їх структурними підрозділами, у тому числі музейними установами відповідного профілю. Це означає, що рецензована програма зорієнтована на підготовку сучасного дослідника.

Зазначу, що Інститут археології НАН України володіє найбільшою у країні фаховою дослідницькою базою та науковою інфраструктурою у вигляді бібліотеки, музейних фондів та архіву, яка повністю доступна для здобувачів третього рівня вищої освіти, а участь у освітньому процесі провідних науковців-археологів та антропологів – разом забезпечують якісну освіту, своєчасну та якісну підготовку дисертаційних досліджень.

Вважаю, що науково-освітня програма написана на високому фаховому рівні, враховує всі необхідні вимоги, що висуваються сьогодні Міністерством освіти і науки України до молодих здобувачів наукового ступеню доктор філософії зі спеціальності 032 – історія та археологія. Пропоную затвердити подану Програму.

Доцент кафедри історіографії,
джерелознавства та археології
історичного факультету
Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна, к.і.н.

Ирина Шрамко

Ірина ШРАМКО

ПІДПИС ЗАСВІДЧУЮ
Начальник відділу
кадрів

О. Г. Гринько